

Zorg voor ouderen in Nederland: “zij zorgen, of wij zorgen?”

Wat zijn de wensen en verwachtingen van babyboomers
over toekomstige ouderenzorg?

Achtergrond

Grotere zorgvraag in toekomst

Nederland bereidt zich voor op een grote, nieuwe generatie ouderen. Meer ouderen, die steeds ouder worden, betekent een grotere zorgvraag in de toekomst. Om ons hier op voor te bereiden en de zorg te kunnen inrichten, is het belangrijk inzicht te krijgen in hoe deze zogenaamde babyboomers in het leven staan, welke zorgbehoeften zij verwachten te krijgen en wat zij daarbij verwachten van hun sociale omgeving en van voorzieningen.

Vraagstelling

Hoofdvraag

Welke behoeften, wensen en verwachtingen met betrekking tot de ouderenzorg hebben 55-plussers, de "ouderen van de toekomst" met een (toekomstige) zorgvraag?

Deelvragen

- Hoe kijken 55-plussers aan tegen het ouder worden en wat zijn hun verwachtingen en wensen met betrekking tot ouderenzorg?
- In hoeverre willen 55-plussers gebruik maken van ouderenzorg en welke verwachtingen hebben zij over voorzieningen in de omgeving?
- Op welke vlakken wil men informele zorg ontvangen van familie/buren/vrienden?

Methode

Semigestructureerde interviews

Voor dit kleinschalig kwalitatief onderzoek zijn in het voorjaar van 2013 semigestructureerde interviews gehouden met 20 mensen. De geïnterviewden waren allen tussen de 55 en 74 jaar oud en woonden zelfstandig in Zuid-Limburg. De werving van de deelnemers verliep via GGD-medewerkers (ouders/grootouders/bekenden van GGD-medewerkers) en verpleegkundigen (zelfstandig wonende, hulpbehoevende mensen) van Meander. Senioren zijn uitgenodigd voor een één uur durend interview. Het interview bestond uit vragen over persoonlijke kenmerken, algemeen beeld en eigen opvattingen over ouder worden, wie men verantwoordelijk acht voor zorg, wat men goed en minder goed vindt aan de huidige ouderenzorg, hoe iemands netwerk er uit ziet, wat

men verwacht aan informele zorg van familieleden in de toekomst, en wat men verwacht van ouderenzorg.

Resultaten

De groep respondenten bestaat uit 15 vrouwen en 5 mannen, in de leeftijd 55 jaar tot 75 jaar. Een derde van de respondenten woont alleen en bijna iedereen heeft kinderen.

Kijk op ouder worden

De 65-74 jarige respondenten hebben meer last van lichamelijke gebreken dan 55-64 jarigen. Met name lager opgeleide ouderen vinden het lastig om de lichamelijke veranderingen te accepteren. De 55-64 jarigen blijken nog niet bezig te zijn met ouder worden: "we zullen wel zien als het zo ver is". Verder valt op dat hoger opgeleide mensen op een positieve manier tegen ouder worden aankijken, namelijk als een mogelijkheid tot persoonlijke groei, omdat ze meer vrijheid en minder verantwoordelijkheden krijgen.

"Als het komt, dan zie ik het wel. Ik ben nog niets aan het regelen, daar voel ik me nog te jong voor."
vrouw, 64 jaar

Kijk op ouderenzorg

Afgezien van de geïnterviewden die hulpbehoevend zijn of mantelzorg verrichten, hebben de meeste ouderen weinig zicht op de ouderenzorg. Vooruitkijkend naar de toekomst denken vrouwen, in tegenstelling tot mannen, huishoudelijke hulp nodig te hebben. Over het algemeen zijn de geïnterviewden van mening dat de Nederlandse ouderenzorg van goede kwaliteit is, al vreest men wel dat bezuinigingen hier een negatieve invloed op zullen hebben. Wat ouderenzorg betreft, zijn hoger opgeleiden van mening dat de overheid niet in alle zorg hoeft te

voorzien en dat mensen die het kunnen betalen niet volledig op de overheid moeten leunen. Lager opgeleiden verwachten veel meer van de overheid, omdat ze vinden de overheid verantwoordelijkheid draagt voor het welzijn van burgers. Zij zijn bijvoorbeeld van mening dat hulpmiddelen die eerder werden vergoed (zoals een rollator) nu nog steeds vergoed moeten blijven.

Wat alle ouderen in de toekomst graag willen, is zo lang mogelijk thuis blijven wonen. Verder willen de geïnterviewden graag een ruim aanbod aan activiteiten voor ouderen, om eenzaamheid tegen te gaan. Van verzorgingstehuizen verwacht men meer aandacht voor kwaliteit van leven, in tegenstelling tot focussen op het verlengen van iemands leven. Ouderen willen graag zelf de regie blijven houden over het leven. Daarnaast zou men een grotere capaciteit aan verplegend personeel willen zien.

Kijk op informele zorg

De meeste geïnterviewden hoeven geen beroep te doen op informele zorg (mantelzorg en/ of vrijwilligers). Veel van hen dragen zelfs nog steeds zorg voor hun kinderen, bijvoorbeeld in de vorm van oppas voor de kleinkinderen. In de toekomst hopen de meesten wel in de buurt te blijven wonen van familie en vrienden en zij verwachten ook dat zij in de toekomst moeten terugvallen op hun sociale netwerk voor hulp gezien de huidige ontwikkelingen in de zorg, al is dit niet iets dat men graag zou willen. De geïnterviewden willen anderen liever niet belasten met zorg, aangezien zij het erg druk hebben met werk en kinderen. Ook willen zij het liefst zo lang mogelijk zelfstandig blijven, maar mocht men hulp nodig hebben, dan zouden zij dat graag willen ontvangen in de vorm van hulp met boodschappen, klusjes in en rond het huis, of vervoer. Met fysieke zorg wil men familie of vrienden niet belasten, maar deze het liefst van een professional ontvangen.

“Je moet proberen om zo lang mogelijk voor jezelf te zorgen, daar ben jij zelf verantwoordelijk voor. Niemand anders. We gaan nou eenmaal een tijd in waarin je rekening moet houden dat je zelf moet bijdragen aan goede zorg”. vrouw, 60 jaar

Conclusie

Antwoorden op de deelvragen

Uit de interviews bleek dat de meeste 55-74 jarigen nog geen plannen hebben gemaakt voor toekomstige zorg. De meeste geïnterviewden willen het liefst zo

lang mogelijk zelfstandig blijven, voordat ze op anderen moeten terugvallen.

Wat ouderenzorg betreft, lijkt bij hoger opgeleiden sprake van een cultuuromslag die past bij de visie van de participatiesamenleving: zij vinden dat iedereen in eerste instantie zelf verantwoordelijk is, maar dat er een sociaal vangnet moet zijn voor degenen die zorg niet kunnen betalen. Hoger opgeleiden tonen meer begrip voor de veranderende organisatie van de zorg. Lager opgeleiden lijken vaker aanhanger van een verzorgingsstaat, waarin de overheid verantwoordelijk is voor het welzijn van burgers.

Wat informele zorg betreft, vindt iedereen dat familie en vrienden niet verantwoordelijk voor hen zijn. Voor boodschappen of klusjes in en rondom het huis willen ouderen wel familie of vrienden vragen, ook al wil men de jongere generatie liever niet belasten met zorg voor ouderen. Als het om intensievere, fysieke zorg gaat, willen ouderen dit liever overlaten aan een professional die daarvoor de expertise in huis heeft.

“De overheid moet eens wat meer op de oudere mensen gaan letten. Wij hebben heel ons leven gewerkt en als we stoppen met werken zijn we opeens afgeschreven.” vrouw, 73 jaar

Aandachtspunten

Kleinschalig onderzoek onder bekenden

Dit onderzoek is kleinschalig uitgevoerd en de onderzochte groep bestaat grotendeels uit gemotiveerde familieleden van de GGD medewerkers. Hierdoor bestaat de kans dat deze mensen meer over zorg weten en iets mee doen dan doorsnede populatie 55-plussers in Zuid-Limburg.

Aanbevelingen voor gemeenten

- De overheid stimuleert dat mensen zo lang mogelijk zelfstandig thuis blijven wonen. Ouderen willen dit zelf ook graag. Dit onderzoek toont echter aan dat het voor ouderen lastig is om over hun toekomstige zorgbehoefte na te denken zolang zij weinig ziekten en beperkingen ervaren. Gemeenten en seniorenraden herkennen dit en proberen hierover in gesprek te gaan met de ouderen uit hun gemeenten. Dit onderzoek laat zien dat hoger opgeleiden vaker vinden dat ouderenzorg een eigen verantwoordelijkheid is dan lager opgeleiden. Gemeenten zou dus met name moeten investeren in mensen met een lagere opleiding.
- Het zou goed zijn als professionele zorgverleners het sociale netwerk (van familie, burens en vrienden) van patiënten in kaart brengen en met hen de mogelijkheden tot mantelzorg bespreken. Ouderen vroegtijdig stimuleren om een netwerk op te bouwen, voordat hen iets overkomt is essentieel. Daarnaast kan worden aanbevolen dat gemeenten de mogelijkheden inventariseren voor ondersteuning van mantelzorgers (bijvoorbeeld in de vorm van een kleine financiële vergoeding of respijtzorg).

Colofon

Deze uitgave is mede mogelijk gemaakt door een bijdrage van ZonMw (projectnummer 204000035).

Dit onderzoek is uitgevoerd in het kader van "Klein maar Fijn" onderzoek door Valerie van Jaarsveld, Masterstudent Global Health aan de Universiteit Maastricht gedurende de periode januari-juli 2013, onder begeleiding van prof.dr. G.I.J.M. Kempen en dr. J.S.M. Krumeich (beiden Universiteit Maastricht) en dr. S. Mujakovic (GGD Zuid Limburg).

Meer info?

Deze factsheet is een samenvatting van de masterthesis: 'Care for older adults in the Netherlands, we care or they care? Lessons to be learned from German and Indian policies.' door Valerie van Jaarsveld.

Kijk op www.ggdzl.nl,
www.academischewerkplaatslimburg.nl
 of schrijf naar
academischewerkplaats@ggdzl.nl

Voor vragen kunt u contact opnemen met het secretariaat afdeling Kennis en Innovatie van de GGD Zuid Limburg, telefoon: 046 - 850 55 05

Geleen, september 2015